

АЛОҲИДА МУХОФАЗА ЭТИЛАДИГАН ҲУДУДЛАР

ЕРЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ ҲОЛАТИ

РЕЖА:

- 1.Алоҳида муҳофаз а этиладиган ҳудудлар ерларн ҳуқуқий ҳолати тўғрисида тушунча ва ўзинга хос ҳус ус нятларн.
- 2.Табнати муҳофаз а қилиш мақсадларига мўлжаланган ерларн ҳуқуқий ҳолати
- 3.Соғломлаштириш мақсадларига мўлжаланган ерларн ҳуқуқий ҳолати
- 4.Рекреация ва тарихий-маданий аҳамиятта моллик ерларининг ҳуқуқий ҳолати

Соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерлар ва ҳудудлар тушунчаси Ўзбекистон Республикасининг Ер кодекси (73-модда) ва «Алохида муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар тўғрисида»ги қонунда (24-модда) берилган. Аммо, бу меъёрий ҳужжатларда уларнинг номланиши турлича талқин қилинади. Ўзбекистон Республикаси Ер кодексида бу объектлар «соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерлар» деб юритилса, «Алохида муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар тўғрисида»ги қонунда эса «курорт табиий ҳудудлар» номи билан аталади.

Ўзбекистон Республикаси Ер кодексининг 73-моддасида кўрсатилишича, соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерлар деганда табиий шифобахш омилларга эга бўлган, касалликларнинг олдини олиш ва даволашни ташқил этиш учун қулай, белгиланган тартибда тегишли муассасалар ва ташқилотларга доимий фойдаланишга берилган ер участкалари тушунилади. «Алохида муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар тўғрисида»ги қонунда эътироф этилишича, даволаш ва саломатликни тиклаш хусусиятларига, минерал манбаларга, даволовчи балчиқ қатламларига, қулай иқлим шароитлари ва бошқа шарт-шароитларга эга бўлган табиий ҳудудлар курорт табиий ҳудудлар деб аталади. Ушбу қонун ҳужжатларида келтирилган таърифлар ва уларнинг номланиши айнан ўхшаш бўлмасада, аммо мазмунан бир хил маънони, яъни одамларнинг соғлиғини тиклаш, уларни даволаниши учун қулай шифобахш табиий шароитга эга бўлган ҳудудлар маъносини англатади.

Соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерлар, ёки курортлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан Ўзбекистон Касаба уюшмаси федерация кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги билан келишилган ҳолда уларнинг тақдимномасига асосан ташқил этилади ҳам да белгиланган тартибда даволаш-курорт муассасалари ва ташқилотларига доимий фойдаланишга берилади. Ушбу тоифа ерлар Ўзбекистон Касаба уюшмаси қўмитаси ва Соғлиқни сақлаш вазирлиги органлари бошқарувида бўлади.

Соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерларга нисбатан алоҳида ҳуқуқий ҳолат белгиланиб, улар қатъий белгиланган мақсад ва вазифаларни амалга ошириш учун фойдаланилади ҳам да муҳофаза этилади. Соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерлар, курортлар атрофида жойлашган ерлардан фойдаланувчилар ўзлари эғалигидаги ерларга нисбатан бирламчи фойдаланувчи сифатидаги ҳуқуқларини сақлаб қоладилар, аммо улар ўз эғалигидаги ерлардан фойдаланганликларида курортлар ҳуқуқий ҳолатини бузувчи хатти-ҳаракатларни содир этмасликлари лозим. Масалан, соғломлаштириш муассасалари атрофида саноат иншоотларини жойлаштиришга Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан ўта зарур ҳолатлардагина йўл қўйилади.

Ер кодексининг 73-моддасида белгиланишича, нинг даволаниши ва дам олиши, шунингдек табиий шифобахш омилларни муҳофаза қилишнинг зарур шарт-шароитини таъминлаш учун соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерларда санитария муҳофазаси округлари белгиланади. «Алохида муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар тўғрисида»ги қонуннинг 24-моддасида айтилишича, курорт табиий ҳудудлар уч теграга бўлинади. Санитария муҳофаза округларига даволовчи жойлар, шунингдек курортларни муҳофаза қилиш учун зарур бўлган бошқа ерлар киради. Санитария муҳофаза округларини белгилашдан асосий мақсад курортларни табиий физик ва химик хусусиятларини сақлаш, шунингдек уларни ишдан чиқиш, ифлосланишининг олдини олишдан иборат

Соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерларнинг санитария муҳофазаси округлари уч зонага бўлиниб, уларнинг биринчиси қаттиқ режимли зона, иккинчиси, чекловчи зона, ва, учинчиси, кузатув зонаси хисобланади.

Соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерларнинг санитария муҳофаза округлари зонасининг биринчи теграсига даволаш хусусиятига эга манбалар, даволовчи балчиқ қатламлари, минерал сувлар, пляжлар киради. Санаторийлар, пансионатлар, дам олиш уйлари ва дам олувчилар хордиқ чиқарадиган манзиллари, улар даволаниши ва яшаши учун қурилган бинолар жойлашган ҳудуд иккинчи зона теграга киради.

Учинчи зона теграга санаторийлар, пансионатлар ва дам олиш уйларига туташ бўлган ҳудудлар киради. Ушбу теграда биринчи ва иккинчи тегралардан фарқли ўлароқ даволаш манбаларига зиён етказмайдиган ҳам да атроф муҳитга зарарли таъсир этмайдиган, дам олиш ва даволаниш учун яратилган шароитларни ёмонлаштирмайдиган, чекланган хўжалик фаолияти юритишига рухсат берилади. Умуман олганда, ер қонунчилиги талабига кўра соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерларнинг санитария муҳофазаси округлари доирасида табиий шифобахш хоссаларни ва нинг дам олиши учун қулай шароитни муҳофаза қилишга зид фаолият тақиқланади (Ер кодексининг 73-моддаси).